Οι λογισμοί και η αντιμετώπισή τους (Ιερομόναχος Βενέδικτος Αγιορείτης)

Categories : ΒΙΒΛΙΑ

Date : 19 Σεπτεμβρίου, 2007

Ανάμεσα στα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο άνθρωπος που προσεύχεται, είναι και το πρόβλημα των λογισμών.
Το βιβλιαράκι αυτό δεν αποτελεί μία εμπεριστατωμένη μελέτη στο σοβαρό αυτό θέμα των λογισμών είναι μία ομιλία που έχει γίνει πριν από αρκετό καιρό. Εδώ παρουσιάζεται αρκετά βελτιωμένη χωρίς να έχει χάσει την αρχική της μορφή ως ομιλίας. Και επειδή πολλοί είναι αυτοί που παλεύουν με τους αισχρούς λογισμούς και περισσότεροι αυτοί που "τα χάνουν", καταβάλλεται μία προσπάθεια να καταλάβει ο χριστιανός που αγωνίζεται τί είναι οι λογισμοί, από πού προέρχονται, ποιά τα αποτελέσματά τους και πώς αντιμετωπίζονται.
Αν από την μικρή αυτή εργασία κάποιος ωφεληθεί, ας προσεύχεται για εκείνους που κοπίασαν. Β. Ι.

1. Ο σκληρός πόλεμος

Πολλές φορές έχει λεχθεί ότι η προσευχή γι' αυτόν που προσεύχεται είναι μία πράξις δυναμική, ωφέλιμη και θεάρεστη. Το πραγματικό αυτό γεγονός ερεθίζει τον διάβολο και τον κάνει να αντιμάχεται τον προσευχόμενο.
Έτσι ο πιστός επιθυμώντας την ένωση του με τον Θεό, συναντά δαιμονικά εμπόδια οργανωμένα σε σύστημα και με φοβερά προγραμματισμένη επίθεση. Εξ αίτιας αυτής της προγραμματισμένης επιθέσεως ή προσευχή γίνεται μία κοπιαστική πράξις και

προξενεί κόπο μεγαλύτερο από οποιαδήποτε άλλη εργασία. Γι' αυτό και τονίζει κάποιος από τους πατέρες της ερήμου: "Ουκ εστίν έτερος κάματος ως το εύξασθαι τω Θεώ. Το εύξασθαι έως εσχάτης αναπνοής αγώνος χρήζει" δηλαδή, δεν υπάρχει μεγαλύτερος κόπος από το να προσεύχεται κάποιος στον Θεό. Το να προσεύχεται κάποιος μέχρι την τελευταία του αναπνοή, χρειάζεται αγώνα.
Δεν είναι μόνον η προσευχή που κουράζει. Είναι κυρίως ο σκληρός και αδυσώπητος πόλεμος των δαιμόνων που την κάνει περισσότερο κοπιαστική.
Το μίσος, λοιπόν, των δαιμόνων εναντίον εκείνων που προσεύχονται είναι δεδομένο. Υπάρχει πόλεμος των πονηρών δαιμόνων εναντίον τους σε δύο μορφές: στην ορατή και στην αόρατη, για αρχαρίους και τελείους. Στους αρχαρίους πολλές φορές χρησιμοποιεί και τον ορατό πόλεμο. Χρησιμοποιεί ήχο, αντικείμενα, προξενεί θορύβους για να μπόρεση να τους αποσπάση από την προσευχή. Αρχαρίους, όμως, και τελείους, πολεμά κυρίως με τους λογισμούς.

* * *

Έναν σκληρό, λοιπόν, αγώνα έχει αναλάβει όποιος έχει αρχίσει τον αγώνα εναντίον των λογισμών. Διότι οι λογισμοί είναι το μεγαλύτερο εμπόδιο στον άνθρωπο για την πνευματική του κατάρτιση και τελείωση. Και η τελείωσις αυτή δεν επιτυγχάνεται αλλιώς, παρά μόνον με την συνεχή επίκληση του ονόματος του Κυρίου μας Ιησού Χριστού. Και μάλιστα τόσο συχνή πρέπει να είναι ώστε, όπως τονίζει ο άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος, "προτιμότερο είναι να μνημονεύει κανείς τον Θεό, παρά να αναπνέει".
Υπάρχει, όμως, ο εσωτερικός αυτός πόλεμος. Κανένας πόλεμος δεν είναι τόσο άγριος, όσο ένας παράλογος λογισμός, που φωλιάζει στην ψυχή μας. Όλα, όσα προέρχονται από μέσα μας, είναι βαρύτερα από εκείνα που μας προσβάλλουν από έξω. Το σκουλήκι, που γεννιέται μέσα στο ξύλο, τρώει περισσότερο την ψύχα του ξύλου. Οι αρρώστιες, που γεννιώνται από μέσα μας, είναι ύπουλες και προξενούν μεγαλύτερη καταστροφή από αυτήν που προκαλούν τα εξωτερικά αίτια. Και τα κράτη δεν τα διέλυσαν τόσο οι εξωτερικοί εχθροί, όσο οι εσωτερικοί.
Έτσι, λοιπόν, και την ψυχή δεν μπορούν να την καταστρέψουν τόσο τα μηχανήματα που έρχονται από έξω, όσο τα νοσήματα που φυτρώνουν μέσα μας, δηλαδή, οι αισχροί και οι βλάσφημοι λογισμοί.

2. Οι λογισμοί και η προέλευσή τους

Τι είναι οι λογισμοί και από που προέρχονται; Όταν λέμε λογισμούς, δεν εννοούμε απλώς τις σκέψεις, αλλά τις εικόνες και τις παραστάσεις κάτω από τις οποίες υπάρχουν κάθε φορά και οι κατάλληλες σκέψεις. Οι εικόνες, λοιπόν, μαζί με τις σκέψεις λέγονται λογισμοί.

Πρώτη και κύρια αιτία των λογισμών στον άνθρωπο είναι το προπατορικό

αμάρτημα. Μέχρι τότε ο νους του ανθρώπου ήταν "ενοειδής", δηλαδή, δεν διεσπάτο σε άλλα πράγματα εκτός από τον Θεό. Από τη στιγμή του προπατορικού αμαρτήματος άρχισε να δουλεύη ο λογισμός της αμφισβητήσεως και στη συνέχεια όλοι οι άλλοι λογισμοί.

Δεύτερη αιτία που προκαλεί τους λογισμούς στον άνθρωπο είναι τα αισθητήρια όργανα, όταν αυτά δεν κυβερνούνται από τον ηγεμόνα νου. Ιδιαίτερα η ακοή και η όραση. Σήμερα, μάλιστα, λόγω της τεχνολογίας οι αισθήσεις δέχονται πολύ περισσότερα ερεθίσματα από ό,τι παλαιότερα. Γι' αυτό και ο αγώνας με τους λογισμούς είναι πιο έντονος.

Τρίτη αιτία είναι τα πάθη τα οποία υπάρχουν στον άνθρωπο. Από αυτά οι δαίμονες "λαμβάνουσι τας αφορμάς του κινείν εν ημίν τους εμπαθείς λογισμούς". Δηλαδή, από αυτά παίρνουν αφορμή οι δαίμονες, για να κινήσουν εναντίον μας τους κακούς λογισμούς.

Τέταρτη και βασικότερη αιτία είναι οι δαίμονες. Τονίζει χαρακτηριστικά ο άγ. Γρηγόριος ο Σιναΐτης: "Οι λογισμοί λόγοι των δαιμόνων εισί και των παθών πρόδρομοι"· δηλαδή, οι λογισμοί είναι λόγια των δαιμόνων και πρόδρομοι των παθών.
Ακόμη, τονίζει ο άγ. Ισαάκ ο Σύρος, λογισμούς δημιουργεί και "το φυσικόν θέλημα" που υπάρχει μέσα μας, αλλά και οι κλίσεις, οι ροπές που έχει η ψυχή μας.
Ιδιαίτερα ο πόλεμος αυτός είναι έντονος στους μοναχούς, οι οποίοι πολλές φορές, έρχονται με τον δαίμονα σε πάλη σώμα προς σώμα κατά την έφοδο των πονηρών λογισμών. Γι' αυτό και τονίζει ο άγ. Μάξιμος ο Ομολογητής, ότι ο πόλεμος αυτός είναι πολύ πιο δύσκολος από τον αισθητό πόλεμο "του δια των πραγμάτων πολέμου εστί χαλεπώτερος".
Ακόμη πονηροί λογισμοί μπορεί να παρουσιασθούν και από την κράση του σώματος, αλλά και από την καθημερινή δίαιτα, καθώς και από τις κινήσεις της ίδιας της σάρκας.
Από τις παραπάνω αιτίες προέρχονται οι αισχροί λογισμοί.

3. Πορεία προς τη χώρα της αμαρτίας

Η αμαρτία εξωτερικά μπορεί να φαίνεται ένα απλό γεγονός, όπως και ένα τροχαίο ατύχημα ή κάποιο άλλο γεγονός. Για την διάπραξη, όμως, του γεγονότος αυτού έχουν προηγηθεί αλλεπάλληλες διεργασίας. Για να γίνει ένας φόνος π.χ. έχουν προηγηθεί στον ανθρώπινο νου χιλιάδες σκέψεις και σχέδια. Ο ανθρώπινος νους μέχρι να φθάσει στην διάπραξη του φόνου είχε γίνει ολόκληρο στρατηγείο.
Έτσι συμβαίνει και με την διάπραξη της οποιασδήποτε αμαρτίας. Στο εργαστήρι που λέγεται ανθρώπινος νους, έχει προηγηθεί ολόκληρη μελέτη και επιχείρηση, χωρίς μάλιστα να το αντιληφθεί κανένας!

Και η αρχή ξεκίνησε με έναν απλό λογισμό...
Ας προχωρήσουμε, όμως, στον δρόμο για τη χώρα της αμαρτίας μετά την προσβολή ενός απλού λογισμού.
Το να περάση απλώς από το νου μας μία απλή σκέψις ή μία εικόνα δεν ευθυνόμαστε γι' αυτό, ούτε και είναι δύσκολο να την αντιμετωπίσουμε. Από τη στιγμή, όμως, που θα ανοίξουμε την πόρτα στη σκέψη αυτή και αρχίσουμε να συζητούμε, να σκεπτόμαστε το λογισμό αυτό, τότε ο λογισμός παίρνει μέρος μέσα μας και γίνεται ένας κυρίαρχος λογισμός.
Ο λογισμός είναι κυρίως η πορεία προς την αμαρτία.
Ας παρακολουθήσουμε για λίγο αυτήν την πορεία, που είναι για μας ό,τι η πορεία και η εξέλιξις της νόσου στο ανθρώπινο σώμα. Και όπως, για να φθάσει κάποιος στο νοσοκομείο, όπως αναφέραμε παραπάνω, έχουν προηγηθεί διάφορες άλλες μεταβολές στον ανθρώπινο οργανισμό, έτσι και για να φθάσει κάποιος στην διάπραξη της αμαρτίας, προηγήθηκε ένας μεγάλος πόλεμος, ένα πλήθος από μεταβολές στο εργαστήρι αυτό, που λέγεται ανθρώπινος νους. Και όπως για τον τοκετό ενός παιδιού έχει προηγηθεί ολόκληρη διεργασία, από την σύλληψη μέχρι την πολύμηνη κυοφορία, έτσι και για την αμαρτία προηγείται ένας πολύπλοκος μηχανισμός: η σύλληψις των λογισμών, η κυοφορία της αμαρτίας και ο τοκετός της.
Ο άγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης θεωρεί ότι ο λογισμός είναι η αρχή, το κέντρο, η ρίζα από όπου αναφύονται ο κορμός, τα κλαδιά και ολόκληρο το δένδρο της αμαρτίας.
Το κακό αρχίζει από τον πρώτο λογισμό και στη συνέχεια επιτείνεται. Όταν κάποιος ρίξει μία πέτρα μέσα στο πηγάδι, ο κυματισμός από την πτώση της δημιουργεί στην αρχή ένα μικρό κύκλο, ο μικρός κύκλος στη συνέχεια δημιουργεί άλλον μεγαλύτερο, εκείνος μεγαλύτερο, μέχρι που το κύμα φθάσει στα τοιχώματα. Έτσι γίνεται και με την αμαρτία. Πριν από την εκτέλεσή της προηγούνται αλλεπάλληλοι μηχανισμοί και διεργασίες, που ο ένας ακολουθεί τον άλλον.

4. Τα στάδια της αμαρτίας

Έτσι μπορούμε να διακρίνουμε τρία στάδια για την πορεία προς τη χώρα της αμαρτίας:

α) την προσβολή,

β) τη συγκατάθεση και

γ) την αιχμαλωσία.

Πώς λειτουργεί ο μηχανισμός αυτός; Λειτουργεί ως εξής: Κάποιος πονηρός λογισμός (κενοδοξίας, φιλαργυρίας, κατακρίσεως, κ.λ.π.) εισέρχεται στο νου του ανθρώπου. Ο πειρασμός εργάζεται με την φαντασία. Παρουσιάζει την υπόθεση όσο πιο ελκυστική μπορεί. Έτσι η προσβολή γίνεται πιο ελκυστική και δυνατή.

Μέχρι το σημείο αυτό ο άνθρωπος είναι ανεύθυνος. Είναι το πρώτο στάδιο, μία προσβολή, μία επίθεσις του εχθρού ή πιο απλά το κτύπημα της πόρτας. Η κατάστασις είναι φυσιολογική. Είναι αδύνατον να υπάρξη άνθρωπος, που να μην δεχθεί την προσβολή. Ο όσιος Εφραίμ ο Σύρος έλεγε ότι όπως μέσα στον κήπο κατά φυσιολογικό τρόπο φυτρώνει μαζί με τα φυτά και η αγριάδα ή όπως τα νησιά κτυπιούνται γύρω - γύρω από τα κύματα, έτσι και ο άνθρωπος οπωσδήποτε θα έλθει σε επαφή με τις προσβολές των λογισμών.
Το εφάμαρτο στάδιο αρχίζει από εδώ και πέρα. Αρχή του αγώνος είναι η προσβολή. Αν ο άνθρωπος την απομακρύνει από το νου του χωρίς καθόλου να την περιεργασθεί, τότε σώζεται και απαλλάσσεται από τις άθλιες συνέπειες που ακολουθούν. Αν, όμως, δεχθεί τη συζήτησι με τον πονηρό λογισμό, ανοίγει την πόρτα στον πονηρό λογισμό που προηγουμένως απλώς του χτύπησε την πόρτα, δημιουργεί τη φιλία και τότε πια φθάνει στη συγκατάθεση για την αμαρτία, που είναι το δεύτερο στάδιο για την εκτέλεση της αμαρτίας.
Ο άνθρωπος τώρα με πρωταγωνιστή τον εαυτό του, στα άδυτα της ψυχής του επιτελεί την αμαρτία: κατακρίνει, βλασφημεί, πορνεύει, μοιχεύει, διαπράττει φόνους και αμέτρητα εγκλήματα και κάνει οτιδήποτε μπορεί να φαντασθεί ο ανθρώπινος νους.
Δεν μένει τίποτε άλλο κατόπιν, παρά το τρίτο στάδιο της αμαρτίας, που είναι η ενεργός διάπραξή της από τον άνθρωπο, που προηγουμένως ο νους του έγινε αιχμάλωτος του λογισμού και δεν τον ορίζει πλέον, αλλά ορίζεται.
Έτσι ο λογισμός, που ξεκίνησε με ένα απλό κτύπημα της πόρτας, την προσβολή, προχώρησε στο άνοιγμα της πόρτας, τη συγκατάθεση, τελικά δεν μπόρεσε να νικήσει και κατέληξε στην διαπράξει της αμαρτίας.
Αυτή είναι η πορεία προς την αμαρτία, που αρχίζει με έναν απλό λογισμό.

5. Τα πάθη πηγή του πονηρών λογισμών

Μέχρι να πεθάνει ο άνθρωπος και όσο η ψυχή του βρίσκεται στο σώμα αυτό, είναι αδύνατο να μην έχει λογισμούς και πόλεμο.
Βασική αιτία των λογισμών είναι ο πόλεμος του διαβόλου. Οι πιο πολλοί λογισμοί είναι διαβολικοί. Ο σκοπός του διαβόλου είναι να ρίξει τον άνθρωπο στην αμαρτία, είτε με τη σκέψη, είτε με την πράξη. Ό άγιος Μακάριος ο Αιγύπτιος ονομάζει πνευματική μοιχεία τη συγκατάθεση στους πονηρούς λογισμούς. Γι' αυτό και λέγει: "Φυλάττειν τοιγαρούν δει την ψυχήν, ότι νύμφη Χριστού εστί"· δηλαδή, πρέπει κάποιος να διατηρεί καθαρή την ψυχή του, διότι είναι νύφη του Χριστού.
Τις περισσότερες φορές οι λογισμοί μοιάζουν με ένα "ποτάμιον ρεύμα", μπροστά στο οποίο πολλές φορές ο άνθρωπος πανικοβάλλεται. Γι' αυτό οι δαίμονες πρώτα μας πολεμούν με τους λογισμούς και κατόπιν με τα πράγματα. Αν υποχωρήσουμε σε αυτούς, τότε σιγά - σιγά μας σπρώχνουν στην αμαρτία με την πράξη.
Ο άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός μας λέγει ότι οι κυριότεροι λογισμοί της κακίας είναι οκτώ. Ας τους απαριθμήσουμε: α) της γαστριμαργίας, β) της πορνείας, γ) της

φιλαργυρίας, δ) της οργής, ε) της λύπης, στ) της ακηδίας, ζ) της κενοδοξίας και η) της υπερηφάνειας.
Κάποιος άλλος θα μας πει ότι το βασικότερο πάθος στον άνθρωπο από το οποίο προέρχονται όλα τα άλλα πάθη είναι η φιλαυτία. Και φιλαυτία είναι η παράλογος αγάπη και φροντίδα του εαυτού μας. Αυτό είναι και το πάθος του σημερινού ανθρώπου. Από την φιλαυτία προέρχονται οι τρεις κυριότεροι λογισμοί: της γαστριμαργίας, της κενοδοξίας και της υπερηφάνειας. Από τους τρεις αυτούς λογισμούς προέρχονται όλοι οι άλλοι.

6. Κατηγορίες των λογισμών

Τα όσα αναφέρθηκαν παραπάνω αφορούν τους πονηρούς λογισμούς. Εκτός, όμως, από αυτούς υπάρχουν και οι αγαθοί λογισμοί και οι μάταιοι ή ανθρώπινοι λογισμοί. Οι αγαθοί λογισμοί προέρχονται από τον Θεό. Πώς θα τους διακρίνουμε από τους πονηρούς λογισμούς;
Κάποιος αδελφός ρώτησε τον Αββά Βαρσανούφιο για το θέμα αυτό και έλαβε την εξής απάντηση: "Όταν ευρίσκης χαράν εν τω πράγματι και θλίψιν αντιστήκουσαν, μάθε ότι από Θεού εισί. Οι δε των δαιμόνων τεταραγμένοι και λύπης μεμεστωμένοι εισί".
Οι λογισμοί που προέρχονται από τον Θεό προξενούν στον άνθρωπο μία εσωτερική ειρήνη και χαρά. Αντίθετα οι λογισμοί, που προέρχονται από τον διάβολο, είναι γεμάτοι από ταραχή και λύπη.

7. Αρχή του πόλεμου οι λογισμοί

Γενικά, όπως αναφέρθηκα και παραπάνω, οι λογισμοί είναι αρχή του πολέμου του διαβόλου εναντίον μας. Και ο πόλεμος αρχίζει με την προσβολή του λογισμού, προχωρεί στη συγκατάθεση και τελειώνει με την διάπραξη της αμαρτίας.
Αυτή είναι η πορεία και η εξέλιξις των λογισμών που προέρχονται κυρίως από τον διάβολο και από τον άνθρωπο.

8. Η δαιμονική πανουργία

Ας δούμε, λοιπόν, πώς προσβάλλεται ο άνθρωπος από τους λογισμούς, ή ποιόν τρόπο χρησιμοποιούν οι δαίμονες για να μας προσβάλλουν με τους λογισμούς.
Η πανουργία των δαιμόνων, που θέλουν να σπείρουν μέσα μας χίλιους δυο ακάθαρτους λογισμούς, είναι απερίγραπτη. Ο διάβολος εκμεταλλεύεται και το πιο ασήμαντο γεγονός της ζωής μας, ή την πιο απίθανη περίπτωση, ή εφευρίσκει τον πιο παράξενο τρόπο για να μας μολύνει.
Πρώτα απ' όλα, πριν μας ρίξουν στην αμαρτία, μας βάζουν λογισμούς ότι ο Θεός είναι φιλάνθρωπος, ενώ μετά την αμαρτία μας βομβαρδίζουν με τις σκέψεις ότι ο Θεός είναι απότομος και σκληρός, για να μας φέρουν στην απελπισία. "Προ μεν του πτώματος φιλάνθρωπον λέγουσιν είναι τον Θεόν, μετά δε το πτώμα απότομον και

σκληρόν".

9. Οι βλάσφημοι λογισμοί

Κατόπιν προσπαθούν να μας μολύνουν τις ιερές στιγμές, όπως της προσευχής, της Θείας Ευχαριστίας, ή μας βάζουν λογισμούς βλασφημίας κατά του Θεού.
Αυτός λοιπόν, ο παμμίαρος, αγαπάει πολλές φορές την ώρα των αγίων Συνάξεων και μάλιστα την φρικτή ώρα των Θείων Μυστηρίων (της Θείας Ευχαριστίας), να βλασφημεί τον Κύριο και τα τελούμενα άγια. Δηλαδή, την ώρα που τελείται το μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας, ο Σατανάς έρχεται και μας βάζει διάφορες βλάσφημες σκέψεις. Ότι τάχα δεν είναι Σώμα και Αίμα Χριστού, ότι δεν είναι τίποτε αυτό που παίρνουμε ή ακόμη πιο άσεμνους και αισχρούς λογισμούς, που διστάζει κανείς και να τους αναφέρει.
Ο άγιος Ιωάννης ο Σιναΐτης αναφέρει ότι ένας Μοναχός επολεμείτο από τους λογισμούς αυτούς δεκατέσσερα ολόκληρα χρόνια. Κανένας λογισμός δεν είναι τόσο δύσκολος στην εξαγόρευσή του, όσο ο λογισμός αυτός της βλασφημίας, ο οποίος μπορεί να οδηγήση τον άνθρωπο και στην απελπισία.
Αυτόν τον πόλεμο είχε και ο αββάς Παμβώ και "παρακαλώντας τον Θεόν δια τούτο ήκουσεν θείαν φωνήν οπού του έλεγεν: Παμβώ, Παμβώ, μη αθύμει επί αλλότρια αμαρτία, αλλά περί των σων φρόντισον πράξεων". Δηλαδή, Παμβώ, μη στενοχωριέσαι για ξένες αμαρτίες, αλλά φρόντισε για τις δικές σου πράξεις.
Αυτοί οι βλάσφημοι και αισχροί λογισμοί πολέμησαν και άλλους μεγάλους και δίκαιους άνδρες, όπως τον άγιο Μελέτιο τον Ομολογητή. Ακόμη και άλλους ομολογητάς και μάρτυρας. Και το βεβαιώνουν αυτό οι άγιοι Πέτρος Αλεξανδρείας και ο ομολογητής Παφνούτιος. Εδιηγείτο ο άγιος Πέτρος Αλεξανδρείας, ότι "εν τω καιρώ της ομολογίας μου, ηνίκα βασάνοις διαφόροις το σώμα μου κατεξέετο και πυρί κατεδαπανάτο, ο δαίμων ενδοθέν μοι λογισμούς βλασφημίας κατά του Θεού εφέγγετο". Δηλαδή: Όταν ομολογούσα την πίστη μου στο Χριστό στο δικαστήριο και με διάφορους βασανιστικούς τρόπους έγδερναν το σώμα μου και το έκαιγαν με την φωτιά, από μέσα μου ο δαίμονας βλασφημούσε τον Θεό.
Βέβαια, τονίζει ο άγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης, οι λογισμοί αυτοί προέρχονται κυρίως από την κατάκριση, την υπερηφάνεια και από το φθόνο των δαιμόνων. Γι' αυτό και το καλλίτερο όπλο εναντίον τους είναι η ταπείνωσις και η αυτομεμψία.

10. Ο ορμαθός των λογισμών

Αναφέρεται στην Κλίμακα του αγ. Ιωάννου του Σιναΐτου το εξής: "Ας παρατηρήσουμε και θα δούμε ότι την ώρα που χτυπάει η πνευματική σάλπιγγα και συναθροίζονται ορατά οι αδελφοί στο ναό, αοράτως και οι εχθροί. Άλλοι την ώρα που σηκωνόμαστε να πάμε στην Εκκλησία, μας προτρέπουν να ξανακοιμηθούμε. Κάθισε, λέγουν, μέχρι να συμπληρωθούν οι προοιμιακοί ύμνοι και μετά πήγαινε στην Εκκλησία. Άλλοι πάλι ενώ είμαστε στην προσευχή μας φέρνουν ύπνο, άλλοι μας κάνουν να πεινάμε, άλλοι

μας προτρέπουν να ακουμπήσουμε στον τοίχο σαν δήθεν κουρασμένοι, και άλλοι μας προκαλούν χασμουρητά. Άλλοι μας θυμίζουν τα γραμμάτια και τα συμβόλαια και τους τραπεζικούς τόκους. Και έτσι αντί να φύγουμε από την Εκκλησία ωφελημένοι, φεύγουμε ζημιωμένοι, χωρίς να έχουμε ακούσει και τα πλέον στοιχειώδη. Και ενώ πολλές φορές την ώρα, που είμαστε στην προσευχή, ο νους μας είναι γεμάτος από απρεπείς σκέψεις, μόλις τελειώσει η προσευχή, όλα εξαφανίζονται.
Γνωρίζει ο διάβολος την ωφέλεια που προέρχεται από την προσευχή και γι' αυτό προσπαθεί να την μολύνει.
Ακόμη κι αν νικήσουμε τον δαίμονα σε πολλά αγωνίσματα, μας βάζει λογισμούς υπερηφάνειας με άλλη μορφή: ότι δήθεν προκόψαμε στην αρετή, αφού για παράδειγμα, εξαφανίσθηκαν όλοι οι πορνικοί λογισμοί.
Η σκέψις αυτή, το ότι νικήσαμε, μοιάζει με ένα φίδι που είναι κρυμμένο μέσα στην κοπριά της υπερηφάνειας. Μέσα στο βάθος της καρδιάς μας υπάρχει πονηρός λογισμός.
Υπάρχουν δαίμονες που μολύνουν την ψυχή μας μόλις πέσουμε για ύπνο και υπάρχουν άλλοι που μολύνουν την πρώτη μας σκέψη, μόλις, δηλαδή, σηκωθούμε από τον ύπνο. Ο διάβολος δεν χάνει ευκαιρία να μας πολεμήσει.
Άλλοτε μας βάζει λογισμούς εναντίον του πνευματικού μας πατρός, άλλοτε πάλι εξομολογούμαστε και μετά την εξομολόγηση μας μολύνει με την ενθύμηση των αμαρτιών που εξωμολογηθήκαμε, για να μας φέρει σε απελπισία. Άλλοτε πάλι μας ρίχνει στην αμαρτία και κατόπιν μας βάζει λογισμούς να διδάξουμε και σε άλλους την αμαρτία.
Αυτοί, σε γενικές γραμμές, είναι οι λογισμοί τους οποίους δημιουργεί ο διάβολος.
Ας δούμε τώρα τους λογισμούς που δημιουργούνται από τον ίδιο τον άνθρωπο. Ο νους του ανθρώπου είναι φιλομάκελλος. Δηλαδή, όπως το σκυλί πηγαίνει στο κρεοπωλείο για να αρπάξει κάποιο κομμάτι κρέας, ή όπως ένας φίλος του φαγητού, αρέσκεται συνέχεια να μιλάει γι' αυτά, έτσι είναι και ο νους του ανθρώπου. Τρέφεται πολλές φορές με απρεπείς και ακάθαρτες έννοιες.
Ένας μοναχός που δεν έχει τίποτε και είναι ακτήμονας (και κατ' έπεκτασιν ένας Χριστιανός), στην προσευχή του δεν έχει ενοχλήσεις από τα υπάρχοντα του. Δεν έρχονται στο νου του την ώρα της προσευχής τα προβλήματα των πραγμάτων ή των κτημάτων. Ενώ ένας που είναι φιλοκτήμονας, όταν προσεύχεται, έχει εικόνες υλικές, έχει λογισμούς υλικών πραγμάτων.
Ο άνθρωπος που είναι ακρατής, δηλαδή κοιλιόδουλος, έχει σκέψεις και λογισμούς γεμάτους από ακάθαρτα είδωλα. Ο άγ. Ιωάννης της Κλίμακος φέρνει και ένα παράδειγμα. Όπως ακριβώς το πλήθος της κοπριάς γεννάει σκουλήκια, έτσι και το πλήθος των φαγητών γεννάει πτώσεις, πονηρούς λογισμούς και αισχρά όνειρα. Η γαστριμαργία είναι ό,τι το λάδι με την φωτιά για τους λογισμούς της πορνείας.
Γι' αυτό, πολύ σοφά ο άγ. Ιωάννης ο Σιναΐτης γράφοντας την Κλίμακα, μετά το λόγο για την γαστριμαργία, τοποθέτησε τον περί πορνείας λόγο. "Διότι νομίζω, λέγει, ότι αυτή είναι μητέρα εκείνης".
Από πού, δηλαδή, προέρχονται οι πορνικοί λογισμοί; Εάν ένας άνθρωπος στη ζωή του

καλοπερνάει και έχει όλες τις ανέσεις και δε σκληραγωγήται και δεν ασκήται καθόλου, τότε πολύ φυσικό είναι ο άνθρωπος αυτός να έχει λογισμούς πορνείας, οι οποίοι θα καταλήξουν σε πράξεις. Άλλοτε, πάλι, όταν έχει ελεύθερες τις αισθήσεις του ο άνθρωπος και δη κάποιο πρόσωπο ή ακουμπήσει με το χέρι του κάποιον ή ακούσει κάτι το αισχρό, τότε είναι σαν να έχει ανοίξει την πόρτα στους ακάθαρτους λογισμούς. Βέβαια σε αυτό βοηθάει και η φύσις του ανθρώπου που ρέπει προς τους λογισμούς αυτούς.
Ακόμη και η παρακοή στις υποσχέσεις του Θεού γεννάει "αποθήκην λογισμών", δηλαδή ο νους του ανθρώπου γίνεται αποθήκη πονηρών λογισμών. Τους ίδιους λογισμούς δημιουργεί και η παρακοή στον πνευματικό μας πατέρα.
Πολλές φορές η περιέργεια του ανθρώπου να εξερεύνηση τα μυστήρια του Θεού δημιουργεί λογισμούς βλασφημίας και ακόμη ότι ο Θεός είναι άδικος και προσωπολήπτης. Σε άλλους δίνει οράσεις και θαύματα και σε άλλους δεν δίνει τίποτε.

11. Συνδυασμός λογισμών

Υπάρχουν, όμως, λογισμοί που προέρχονται και από τον άνθρωπο και από τον διάβολο. Είναι συνδυασμός λογισμών.
Είδα, λέγει ο αγ. Ιωάννης της Κλίμακος, μερικούς να τρώνε απολαυστικά και να μην πολεμούνται αμέσως. Και άλλους να συνεσθίουν και να συναναστρέφωνται με γυναίκες και να μην έχουν την ώρα εκείνη κανένα πονηρό λογισμό. Την ώρα, όμως, που νόμιζαν ότι βρίσκονται στο κελλί τους σε ειρήνη και ασφάλεια, έπαθαν ξαφνικά όλεθρο. Η φύσις τους έσπρωξε να τρώγουν και να πίνουν απολαυστικά και να κοιτάζουν ακόλαστα. Ο σατανάς το εκμεταλλεύθηκε και τους έριξε στην αμαρτία.
Αυτοί είναι, σε γενικές γραμμές, οι λογισμοί που προέρχονται από τον άνθρωπο και από τον διάβολο. Σε όλον αυτόν τον αγώνα υπάρχει μία κλίμακα.
Προσβολή, συνδυασμός, συγκατάθεσις, αιχμαλωσία.
Προσβάλλει ο εχθρός τον άνθρωπο με έναν απλό λογισμό ή με μία εικόνα. Όταν τον δεχθεί, τότε γίνεται συγκατάθεσις. Αρχίζει η συνομιλία με τον λογισμό. Από το σημείο αυτό αρχίζει η ευθύνη του ανθρώπου. Κατόπιν συγκατατίθεται κανείς με ηδονή να πραγματοποιήση αυτό που του υποβάλλει ο λογισμός και στο τέλος υποδουλώνεται και αιχμαλωτίζεται από το πάθος.

12. Αποτελέσματα των λογισμών

Όταν ο λογισμός χρονίσει μέσα μας, γινόμαστε τότε δούλοι στην προσπάθεια. Προσπάθεια είναι η προσκόλλησις του άνθρωπου στα κτιστά πράγματα και η επιθυμία του να αποκτήση μόνον αυτά. Έτσι ο νους του ανθρώπου αποδεσμεύεται από την αιώνια τροφή. Και όταν ο νους του ανθρώπου απομακρυνθεί εντελώς από τον Θεό, τότε "ή θηριώδης ή δαιμονιώδης γίνεται", δηλαδή, ή σαν θηρίο ή σαν δαίμονας γίνεται ο άνθρωπος, πράγμα το οποίο βλέπουμε να συμβαίνει στη σημερινή

καταναλωτική κοινωνία. Ο λογισμός του ανθρώπου προσκολλήθηκε μόνο στη γη και δε σκέπτεται καθόλου τον ουρανό, με αποτέλεσμα την θηριοποίηση του ανθρώπου και την αποθέωση της τέχνης σε οποιαδήποτε μορφή.
Ο άνθρωπος γίνεται ακρατής. Δεν μπορεί να εγκρατευθεί. Όταν ο άνθρωπος δεν πολεμά το λογισμό του τότε γίνεται δούλος της αμαρτίας. "Ο κατά διάνοιαν προς την αμαρτίαν μη πολέμων μηδέ αντιλέγων, σωματικώς πράττει αυτήν".
Οι λογισμοί μας σαπίζουν και μας συντρίβουν δημιουργώντας προβλήματα και στις διαπροσωπικές μας σχέσεις.
Οι λογισμοί μιαίνουν, μολύνουν την ψυχή μας, την δηλητηριάζουν και την φαρμακώνουν. "Αυτή η πάλη του πονηρού. Και μετά τούτων των βελών φαρμακεύει πάσαν ψυχήν", μας λέγει ο άγ. Ησύχιος ο πρεσβύτερος.
Με την αποδοχή των λογισμών ο διάβολος αποκτά κυριαρχία και μπορεί να οδηγήση τον άνθρωπο ακόμη και στην αυτοκτονία, αφού ο άνθρωπος δεν μπορεί να αντισταθεί στη δύναμη του διαβόλου.
Ο ρυπαρός λογισμός καταχθονίζει την ψυχή, δηλαδή, ρίχνει κατά γης την ψυχή του ανθρώπου.
Εκείνος που αισθάνεται την συνεχή ενόχληση των λογισμών και φλέγονται τα υπογάστρια της σαρκός, φανερώνει ότι βρίσκεται μακριά από την ευωδία του Πνεύματος.
Χάνεται η παρρησία προς τον Θεό. Όταν ο νους γίνεται συνόμιλος με ρυπαρούς και αισχρούς λογισμούς, τότε "της προς Θεόν παρρησίας εκπίπτει". Δεν μπορεί ο Θεός να έχει κοινωνία με άνθρωπο, του οποίου ο νους συνέχεια μολύνεται με αισχρούς και πονηρούς λογισμούς, όπως ακριβώς είναι βδελυρός σε επίγειο άρχοντα εκείνος που αποστρέφεται το πρόσωπό του και συνομιλεί με τους εχθρούς του.
"Οι ακάθαρτοι λογισμοί χωρίζουσι τον Θεόν από του ανθρώπου". Ο Θεός σε άνθρωπο που διακατέχεται από αισχρούς λογισμούς δεν αποκαλύπτει τα μυστήριά του.
Επειδή οι λογισμοί χωρίζουν τον άνθρωπο από τον Θεό, γι' αυτό, κατά συνέπεια, δημιουργούνται και διάφορες άλλες σωματικές ανωμαλίες. Το άγχος και η ανασφάλεια και άλλες ακόμη σωματικές ασθένειες, έχουν ως αιτία τους λογισμούς. Αυτό το έχουν συνειδητοποιήσει και οι γιατροί ακόμη, γι' αυτό και δίνουν την εντολή να μη σκεπτόμαστε ορισμένα πράγματα και να μη στενοχωριόμαστε. Ένας λογισμός μπορεί να αφήσει τον άνθρωπο άγρυπνο όλη νύκτα. Γι' αυτό λέμε ότι οι λογισμοί ταράσσουν τον άνθρωπο και ακόμη ότι σπάζουν τα νεύρα του. Ο αββάς Θεόδωρος έλεγε: "Έρχεται ο λογισμός και ταράσσει με".
Αυτά σε συντομία είναι τα αποτελέσματα των πονηρών λογισμών.
Πρέπει, όμως, να δούμε και τους τρόπους αντιμετωπίσεως των λογισμών αυτών, που προέρχονται κυρίως από τον διάβολο.

13. Η αντιμετώπισις των λογισμών

Πώς μπορεί κάποιος να απαλλαγή από τους λογισμούς;
Οι άγιοι και οι Πατέρες της "Εκκλησίας μας, μας έχουν υποδείξει διάφορους τρόπους

αντιμετωπίσεως των λογισμών.
Ο άγ. Ιωάννης ο Χρυσόστομος μας συμβούλευε να μη τους εκφράζουμε, αλλά να τους πνίγουμε με τη σιωπή. Διότι και τα θηρία και τα ερπετά όταν πέφτουν μέσα στο λάκκο, αν βρουν κάποια διέξοδο προς τα πάνω, ανεβαίνουν και συνήθως γίνονται αγριώτερα. Αν, όμως, μένουν συνέχεια κλεισμένα μέσα, εύκολα χάνονται και εξαφανίζονται.
Το ίδιο συμβαίνει και με τους ρυπαρούς λογισμούς. Αν βρουν κάποια διέξοδο με το στόμα δια μέσου των λόγων, ανάβουν την εσωτερική φλόγα. Αν, όμως, αποκλεισθούν με τη σιωπή, αδυνατίζουν, λειώνουν σαν από πείνα και γρήγορα εξαφανίζονται.
Το γραφικό χωρίο "πως ποιήσω το πονηρόν τούτο ρήμα εναντίον του Θεού" (Γεν. 39,9). Όταν μας ταράσση οποιοσδήποτε παράλογος λογισμός, ας σκεπτώμαστε ότι από τον Θεό δεν μπορεί να κρυφθούν και οι πιο μικρές και παράλογες σκέψεις.
Η μελέτη του νόμου του Θεού, η μνήμη των μελλόντων και τα όσα έκανε ο Θεός για μας, μειώνουν τους πονηρούς λογισμούς και δεν βρίσκουν τόπο μέσα μας.
Η εξαγόρευσή τους. Όπως το φίδι, όταν βγαίνει από την φωλιά του, τρέχει να εξαφανισθεί, έτσι και οι πονηροί λογισμοί, όταν εξαγορευθούν, φεύγουν από τον άνθρωπο. Πρέπει να γνωρίζουμε ότι τίποτε δε χαροποιεί τόσο τους δαίμονες, όσο η απόκρυψις των λογισμών.
Η εξουθένωσις της ψυχής και ο σωματικός κόπος "εν παντί καιρώ και τόπω και πράγματι", βοηθεί τον άνθρωπο στο να μην έχει αισχρούς λογισμούς.
Φρόντισε να απαλλαγής από τα πάθη και αμέσως θα διώξεις τους λογισμούς από το νου σου", τονίζει ο αγ. Μάξιμος ο Ομολογητής. Δηλαδή: Για να απαλλαγή κάποιος από την πορνεία, πρέπει να κοπιάσει σωματικά και να νηστέψει. Για να απαλλαγή από την οργή και τη λύπη, πρέπει να καταφρονεί την δόξα και την ατιμία και για να απαλλαγή από τη μνησικακία, πρέπει να προσεύχεται για εκείνον που τον λύπησε.
Δεν μπορούμε να εμποδίσουμε τους λογισμούς να μην έλθουν, μπορούμε, όμως, να μη τους δεχθούμε. Όπως δεν μπορούμε να εμποδίσουμε τα κοράκια να μην πετάνε από πάνω μας, μπορούμε, όμως, να τα εμποδίσουμε να χτίσουν φωλιά πάνω στα κεφάλια μας.
Ας παρακολουθήσουμε, όμως, για λίγο και τον Μ. Βασίλειο στο θέμα του πολέμου αυτού:
"Πρέπει τις επιθέσεις αυτές να τις αντιμετωπίζουμε με εντατική προσοχή και εγρήγορση, όπως ο αθλητής που αποφεύγει τις λαβές των αντιπάλων με τη ακριβή προφύλαξη και την ευελιξία του σώματος και να αναθέσουμε το τέλος του πολέμου και την αποφυγή των βελών στην προσευχή και την άνωθεν βοήθεια.
Και αν ακόμη ο πονηρός εχθρός κατά την ώρα της προσευχής υποβάλει τις πονηρές φαντασίες, η ψυχή ας μη διακόψει την προσευχή της και ας μη νομίζει ότι ευθύνεται για τις πονηρές επιθέσεις του εχθρού, καθώς και για τις φαντασίες του παραδόξου θαυματοποιού. Αντίθετα ας σκεφθεί ότι οι σκέψεις αυτές οφείλονται στην αναίδεια του εφευρέτου της κακίας και ας επιτείνει τη γονυκλισία και ας ικετεύει τον Θεό να διαλυθεί το πονηρό διάφραγμα των παραλόγων σκέψεων, ώστε χωρίς εμπόδια να πλησιάση τον Θεό.

Εάν, όμως, η βλαβερή επίδρασις του λογισμού γίνει πιο έντονη εξ αιτίας της αναίδειας του εχθρού, δεν πρέπει να δειλιάζουμε, ούτε να αφήνουμε τον αγώνα μας στη μέση, αλλά να υπομένουμε μέχρι τότε που ο Θεός θα δη την επιμονή μας και θα μας φώτιση με τη χάρη του Αγ. Πνεύματος, η οποία τον μεν εχθρό τρέπει σε φυγή, τον δε νου μας τον γεμίζει με θείο φως, ώστε ο λογισμός να λατρεύσει τον Θεό με αδιατάρακτη γαλήνη και ευφροσύνη".
Γενικά οι πατέρες έχουν τρεις τρόπους αντιμετωπίσεως των αισχρών λογισμών: α) Την προσευχή, β) την αντίρρηση και γ) την περιφρόνηση.

α) Η προσευχή. Είναι αδύνατον ο αρχάριος να διώξη μόνος του τους λογισμούς. Αυτό είναι γνώρισμα των τελείων.
Η νοερά προσευχή, η μονολόγιστος ευχή, το "Κύριε, Ιησού Χριστέ, ελέησόν με", είναι το πιο δυνατό όπλο για να μπορέση κάποιος να νικήσει τους λογισμούς. "Ιησού ονόματι μάστιζε πολεμίους' ου γαρ εστίν εν γη και ουρανώ δυνατώτερον όπλον", τονίζει ο αγ. Ιωάννης της Κλίμακος.
"Το γλυκύτατον Όνομα του Ιησού, συνεχώς και κατανυκτικώς και μετά πόθου και πίστεως εν τω βάθει της καρδίας μελετώμενον, αποκοιμίζει μεν όλους τους κακούς λογισμούς, εξυπνίζει δε όλους τους αγαθούς και πνευματικούς. Και όπου πρότερον εξήρχοντο εκ της καρδίας διαλογισμοί πονηροί, φόνοι, μοιχείαι (Ματθ. 15,19), καθώς είπεν ο Κύριος, εκείθεν ύστερον εξέρχονται λογισμοί αγαθοί, λόγοι σοφίας και χάριτος".

β) Η αντίρρησις. Η προσευχή είναι για τους αρχαρίους και τους αδυνάτους. Εκείνοι που μπορούν να πολεμήσουν ας χρησιμοποιήσουν την αντίρρηση, η οποία συνηθίζει να φιμώνει τους δαίμονες. Ο Κύριός μας με αυτό τον τρόπο νίκησε τους τρεις μεγάλους πολέμους που του προέβαλε ο διάβολος πάνω στο όρος. "Την φιληδονίαν με το ουκ επ' άρτω μόνον ζήσεται άνθρωπος, την φιλοδοξίαν με το ουκ εκπειράσεις Κύριον τον Θεόν σου, και την φιλαργυρίαν με το Κύριον μόνον τον Θεόν σου προσκυνήσεις και αυτώ μόνω λατρεύσεις (Ματθ. 4,10)".
Ο ιερομάρτυς Πέτρος ο Δαμασκηνός μας αναφέρει τα εξής σχετικά:
"Όταν οι δαίμονες υποβάλουν κάποιο λογισμό υπερηφάνειας, τότε να θυμάσαι τους αισχρούς λογισμούς που σου έλεγαν και να ταπεινώνεσαι. Όταν πάλι υποβάλουν τους αισχρούς, να θυμάσαι εκείνους τους υπερήφανους λογισμούς και να τους νικάς με τον τρόπο αυτό, ώστε ούτε να απελπίζεσαι από τους αισχρούς λογισμούς, ούτε να υπερηφανευθείς από τους καλούς".
Έτσι όταν κάποιος γέροντας επολεμείτο από τους λογισμούς της υπερηφάνειας, έλεγε στο λογισμό του: "Γέρον, βλέπε τας πορνείας σου"' και ο πόλεμος σταματούσε.
Υπάρχουν περιπτώσεις που επιστρατεύει κανείς όλες τις πνευματικές του δυνάμεις, όλους τους αγαθούς λογισμούς και δεν μπορεί να διώξη έναν κακό λογισμό. Ποιά είναι η αιτία; "Επειδή πρώτον δεχόμεθα του κατακρίναι τον πλησίον". Κατακρίναμε τον αδελφό μας και ο λογισμός μας έχασε την δύναμη που είχε προηγουμένως.
Μερικές φορές είμαστε ανόητοι γι' αυτό και μας κυριεύουν οι λογισμοί.

Πολλές φορές, όμως, δεν έχουμε την δύναμη να πολεμήσουμε τους λογισμούς, με αποτέλεσμα να δεχθούμε τέτοιες πνευματικές πληγές που δεν θεραπεύονται ακόμη και με την πάροδο μεγάλου χρονικού διαστήματος.
Γι' αυτό καλλίτερα είναι να καταφεύγει κανείς στην δύναμη της προσευχής και των δακρύων, διότι α) η ψυχή δεν έχει πάντοτε την ίδια δύναμη, β) ο διάβολος έχει πείρα αρκετών χιλιάδων ετών, ενώ η δική μας είναι πολύ περιωρισμένη, με αποτέλεσμα να φύγουμε νικημένοι και πληγωμένοι, αφού ο νους μας πάλι μολύνεται με τις αισχρές φαντασίες, και γ) διώχνει την υπερηφάνεια και δείχνει ταπείνωση όποιος καταφεύγει στον Θεό την ώρα του πολέμου των λογισμών "και ομολογεί τον μεν εαυτόν του ανάξιον και ταπεινόν και αδύνατον εις το να πολεμεί, τον δε Ιησού Χριστόν μόνον δυνατόν και κραταιόν εν πολέμω, διότι Αυτός μας είπε: "Θαρσείτε, εγώ νενίκηκα τον κόσμον" (Ίωάν. 16,33), δηλαδή, τα πάθη, τους λογισμούς και τον διάβολον".

γ) Η καταφρόνησις. "Εάν ανασχώμεθα σχολάζειν τοις λογισμοίς του εχθρού, ουδέποτε έχομεν αγαθόν τι πράξαι, όπερ εκείνος πραγματεύεται". Δηλαδή αν ασχολούμαστε με τους λογισμούς που μας υποβάλλει ο εχθρός, ποτέ δε θα μπορέσουμε να κάνουμε κάποιο καλό, από εκείνα που αυτός πολεμεί.
Η καταφρόνησις και το να μην ασχολήται κανείς με τους λογισμούς του εχθρού, είναι το μεγαλύτερο όπλο και αποτελεί το πιο δυνατό κτύπημα στον διάβολο.
Πρέπει να θεωρούμε τους λογισμούς του σαν ζωύφια, σαν γαυγίσματα από σκυλάκια, σαν κουνούπια και στη χειρότερη περίπτωση, σαν την βοή του αεροπλάνου και σαν τίποτε, διότι: α) Πιστεύουμε στην δύναμη του Αρχιστρατήγου μας Ιησού Χριστού και β) Πιστεύουμε ότι μετά το Σταυρό και τον θάνατο του Κυρίου μας ο διάβολος δεν έχει καμία ισχύ εναντίον μας, αλλά μένει ανίσχυρος και αδύναμος κατά το γεγραμμένον "του εχθρού εξέλιπον αι ρομφαίαι εις τέλος" (Ψαλμ. 9,6).
Μεγαλύτερη νίκη και εντροπή των δαιμόνων δεν υπάρχει από αυτήν την καταφρόνηση, διότι αυτός που έφθασε σ' αυτό το σημείο, είναι οπλισμένος με την χάρη του Θεού και μένει ασύλληπτος από τους λογισμούς και τους δαίμονες.
Αυτοί είναι οι τρεις τρόποι αντιμετωπίσεως των λογισμών που προέρχονται κυρίως από τον διάβολο.

Συμπληρωματικά θα μπορούσαμε να πούμε, ότι η μνήμη του θανάτου είναι πολύ ισχυρό μέσο για την κατατρόπωση του λογισμού. Δημιουργεί καρδιακούς πόνους για τα αμαρτήματά μας και προφυλάσσει τον νου μας από τους λογισμούς. Όποιος υπολογίσει την ημέρα που διανύει ως την τελευταία ημέρα της ζωής του, θα περιορίσει σε πολύ μεγάλο βαθμό τους αισχρούς λογισμούς.
Κάθεσαι στο τραπέζι να φας; Να έχεις λογισμούς θανάτου, για να μη σε πειράξει η γαστριμαργία.
Μόνοι μας ας ζωγραφίσουμε στο νου μας την εικόνα των μνημάτων, για να εξαλείψουμε την αναισθησία που έχουμε.
Ο Γέρων Σιλουανός, ο τελευταίος επίσημος άγιος του Αγ. Όρους, έλεγε: "Κράτα το νου σου στον Άδη και μην απελπίζεσαι". Με τον τρόπο αυτό κανένας λογισμός δε θα

φωλιάσει μέσα σου.
Εμείς ποιο τρόπο πρέπει να χρησιμοποιήσουμε, για να γλυτώσουμε από το πολυήμερο και πολυβάσανο μαρτύριο, όπως χαρακτηρίζει τους λογισμούς ο άγ. Θεόδωρος ο Στουδίτης;
Ας ακολουθήσουμε την τακτική του αγ. Ιωάννου του Κολοβού, ο όποιος δοκίμασε όλους τους τρόπους. Μας συμβουλεύει τα εξής ο μεγάλος αυτός αγωνιστής του πνεύματος:
"Μοιάζω με έναν άνθρωπο που κάθεται κάτω από ένα μεγάλο δένδρο και ξαφνικά βλέπει πολλά θηρία και ερπετά να έρχονται κατεπάνω του. Και επειδή δεν μπορεί να αντισταθεί εύκολα, τρέχει γρήγορα, πάνω στο δένδρο και σώζεται. Έτσι κάνω και εγώ. Κάθομαι στο κελί μου και βλέπω τους πονηρούς λογισμούς να έρχονται εναντίον μου. Τότε ανεβαίνω στο δένδρο της ζωής, στο Θεό μου, με την προσευχή, και σώζομαι από τον εχθρό".

ΕΚΔΟΣΙΣ
ΣΥΝΟΔΙΑ ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ
ΝΕΑ ΣΚΗΤΗ - ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ
1997

(Πηγή: "ΠΗΓΗ ΖΩΗΣ")